

Záhlaví pro katalogizaci náboženské literatury

Publikaci **Záhlaví pro katalogizaci náboženské literatury** s podnázvem **Metodická příručka pro korporativní záhlaví a unifikované názvy** vydal Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) v roce 2001 v edici **Aktuality SKIP** jako **19. číslo** této edice.

Výsledná podoba metodické příručky je prací autorského kolektivu, inspirátorem příručky a „autorem“ námětu je **Společná katalogizační komise SKIP a ČIS** (České informační společnosti). Tato Společná katalogizační komise sdružuje odborné zámce o katalogizaci jak z řad členů SKIP, tak z řad ČIS. Na rozdíl od komisi Národní knihovny ČR má ryze zájmový charakter, proto se již při jejím vzniku v 1. polovině 90. let její členové dohodli, že se budou zabývat dílčími, avšak pro praxi důležitými otázkami v oblasti katalogizace, které byly na okraji zájmu oficiální katalogizační politiky.

Zcela jednoznačně byly zvoleny *názvy korporací a korporativní záhlaví*, se kterými neměla v té době, v důsledku používaných katalogizačních pravidel, dostatek zkušeností ani česká katalogizační teorie, ani praxe. Některé typy korporativních záhlaví řešili členové v rámci komise jen pro „vlastní potřebu“, některé výsledky byly i publikovány v časopise Národní knihovna (1998, roč. 9, č. 5, s. 257-262), ale stále více se jako nejdůležitější téma k řešení ukazovala záhlaví pro náboženské korporace.

Ty totiž představovaly několikanásobný problém. Kromě čistě knihovnických (jaký tvar má mít záhlaví a v jakém jazyce) podstatně větší problém představovala církevní a náboženská stránka, protože nezbytné hlubší znalosti o církvích a náboženských společnostech, nebo o církevních řádech a kongregacích nepatří dosud k běžným součástí obecného vzdělání. Navíc historické, příp. informativní příručky a ročenky, ze kterých mohli knihovníci čerpat, byly zpracovány v různém období, pro různé účely a uváděly proto různé varianty názvů řádů, jejich zkratk atd.

Proto je recenzovaná publikace výsledkem více než tříleté práce autorek, členů komise a řady dalších přizvaných konzultantů a specialistů z křesťanských i judaistických církevních kruhů. Od počátku byla příručka koncipována jako metodická pomůcka pro praktické využití při běžné katalogizaci v různých typech knihoven, což byl mj. důvod, proč byla vydána i tiskem, ačkoli již byla zveřejněna na internetu.

Příručka má 3 zcela samostatné části, z nichž každá dává návod na katalogizaci jiného typu náboženské literatury. První část s názvem **Korporativní záhlaví pro církve a náboženské společnosti v ČR**, kterou autorsky zpracovaly Mgr. Marie Šírová, vedoucí Knihovny evangelické teologické fakulty UK, a doc. PhDr. Hana Vodičková, CSc., předsedkyně Společné katalogizační komise SKIP a ČIS, dává katalogizátorům návod, jaký tvar má mít autoritní záhlaví u oficiálně dokumentárních a propagačně infor-

mativních dokumentů, vydaných jménem církevních a náboženských korporací. Seznam obsahuje přes 20 církví a náboženských společností činných v ČR k 1. dubnu 2000. Každá církev nebo společnost je zpracována formou autoritního hesla. To obsahuje navzájem graficky odlišené unifikované (autoritní) záhlaví (tučně), variantní formy názvu (kurzívou) a unifikované záhlaví pro podřízené složky.

Podobným způsobem je zpracována i druhá část příručky s názvem **Korporativní záhlaví pro řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života působící v českých zemích**, které autoritky zpracovaly PhDr. Zdeňka Vorlová, Středisko vědeckých informací FF UK, a PhDr. Eva Bratková, Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK. Přehled obsahuje 114 řádů a kongregací, které na území českých zemí působily od 10. do 20. století. Jejich seznam je abecedně seřazen podle unifikovaných záhlaví pro české katalogy v češtině. V každém textovém odstavci jsou kromě unifikovaného záhlaví uvedeny: další oficiální a konvenční jména česká, latinská a německá, navíc unifikovaná záhlaví z německého, amerického a francouzského souboru autorit, zkratky jmen a data vzniku jednotlivých řádů v poznámce. Je proto škoda (a musí tato skutečnost mrzet nejvíce samotné autorky), že z pečlivě připraveného textu v odpovídajícím textovém editoru „ukradl“ počítačový program v tiskárně diakritiku z francouzských autorit (chybí accent grave „è“ a accent circonflexe „ê“).

Z obsahové stránky považují za nutné zdůraznit rozsah použitelnosti obou částí metodické příručky v různých typech knihoven včetně veřejných. Jako unifikované záhlaví zvolily autorky (v souladu se základními paragrafy AACR2R a UNIMARC/Autority) konvenční jména církví, náboženských společností, řádů a kongregací, což zejména v případě druhé části příručky jistě ocení nejen katalogizátoři, ale zejména uživatelé knihoven. Oficiální názvy české a latinské (pokud existují), které jsou v každém textovém odstavci důsledně uváděny, jsou chápány jako variantní názvy a lze je použít ve specifických podmínkách. Přínosem pro knihovnickou praxi je i uvedení unifikovaných záhlaví používaných v zahraničních katalogích. Ne vždy jsou národní formy konvenčních jmen jen jazykovou variantou (např. Školští bratři jsou v souboru autorit USA uváděni jako Christians Brothers nebo Pauláni jako Minims), ale jsou ovlivněny i tradicí a kulturou národního prostředí.

Zvolená struktura obou částí je maximálně přehledná a instruktivní. K přehlednosti přispívá nejen grafické zvýraznění v rámci jednotlivých textových odstavců, ale také jmenné rejstříky, které z variantních nebo nepreferovaných jmen odkazují na unifikovaná záhlaví. O množství práce vynaložené na zpracování této metodické pomůcky svědčí mj. i to, že 114 řádů a kongregací představuje v rejstříku cca 1220 jmen (25 stran). Navíc systém textových odstavců přímo doplněný o podřízené korporace v případě církví a náboženských společností dává návod, jak vytvořit záhlaví pro další podřízené složky, které v přehledu nejsou uvedeny.

Poněkud jiný charakter má třetí část s názvem **Unifikované názvy pro bibli a její části**, která je prací třech spoluautorů. Vedle doc. Hany Vodičkové a Mgr. Marie Šírové se na jejím textu autorsky podílela i Mgr. Eva Novotná, vedoucí Centrální katolické knihovny v Praze.

Také v této části se plně potvrdily problémy spojené s katalogizací náboženské literatury, zde dokonce o to větší, že dosud byly příslušné části AACR2R přeloženy do češtiny pouze částečně (bez příkladové části). Soubor unifikovaných názvů bible a jejích částí měl tedy představovat dosud chybějící české interpretace AACR2R.

Cílem českých interpretací proto bylo zejména vytvořit české unifikované názvy bible a jejích součástí nikoli pouhým překladem z angličtiny do češtiny, ale zjištěním standardních českých výrazů a jmen, ve standardním pravopise, v souladu s českým ekumenickým překladem, dále rozšířit příkladovou část a přitom respektovat, že soubory knih Starého zákona (např. Historické knihy) se mohou v českém prostředí lišit rozsahem zařazovaných knih do bible podle toho, zda se jedná o katolický, protestantský nebo hebrejský kánon.

Stěžejními prvky této části příručky jsou konkrétní příklady unifikovaných názvů bible a jejích částí. Příkladová část graficky vychází z dobrých tradic Návodníkových Pravidel jmenného katalogu a uvádí pro větší názornost příklady v rámečcích. Obsah rámečků je však zcela současný. Zde je třeba autorkám velmi poděkovat, že vzaly v úvahu skutečnost, že české knihovny používají různé knihovnické systémy, které pracují s unifikovanými názvy různě. Příklady jsou proto uváděny variantně, jak podle AACR2R, tak podle UNIMARC/Autority. Knihovna má tedy možnost si vybrat tu formu zápisu, která je výhodnější pro její systém.

Metodická příručka Záhlaví pro katalogizaci náboženské literatury je značně specializovaná publikace, ale její uplatnění je podstatně širší, než se podle názvu může na první pohled zdát. Podle pravidel AACR2R se pro jmenový a předmětový katalog má používat shodný tvar jména, tj. unifikované záhlaví. Příručka je proto vítaným pomocníkem pro všechny knihovny, které vytvářejí předmětový katalog a mají ve svých fondech i historickou a uměnovědnou literaturu s tematikou týkající se dějin řádů a církví, jejich působení v zemi nebo regionu, stavebního vývoje klášterů a kostelů atd. Třetí částí se uplatní příručka i v knihovnách, které shromažďují filologickou literaturu k vývoji češtiny nebo dalších jazyků, ke srovnávacímu překladu atd., protože bible patří po dlouhá staletí mezi nejvydávanější a nejpřekládanější knihy na světě a vývoj jazyka je v jejích textech dobře patrný.

Helena Dewetterová
Středisko vědeckých informací FF UK

Autorské poznámky k recenzované publikaci:

1. *Autorky první části recenzované publikace prosí uživatele, aby si opravil následující interpunkci:*
  - *na str. 8, 9 a 11 je za pořadovým číslem Sněmu, Synodu a Koncilu jednotlivých církví vždy tečka, mezebra a teprve dvojtečka; tedy str. 8, 11. řádka zdola; str. 9, 2. ř. shora; str. 11, 23. a 24. ř. shora;*
  - *na str. 11 (11. ř. shora) vypadla za rokem nástupu papeže do úřadu dvojtečka; správně tedy Papež (1978- : Jan Pavel II.).*
2. *Autorky druhé části považují za svou povinnost upozornit uživatele, že v důsledku technického selhání při finálním tisku došlo ke ztrátě diakritiky u některých francouzských hesel. Např. na str. 25 pod heslem Dominikáni má mít variantní jméno tuto podobu „Ordre des frères prêcheurs”. Tato ztráta diakritiky se odráží i v rejstříkové části.*